

SPRÁVNÝ CHOV

LEGUÁNI NEJSOU MAZLIČCI PRO KAŽDÉHO

Leguán zelený (*Iguana iguana*) se stal v posledních letech vedle suchozemských želv a chameleonů jedním z nejčastěji chovaných plazů. Mláďata se k nám dovážejí ve velkém z chovných farem v USA a ve Střední Americe. Naštěstí se ale také stále častěji setkáváme s možností zakoupit mláďata, která se již narodila v České republice. Rozhodně by při koupi zvířete měly být evropské odchovy (i přes vyšší pořizovací cenu) upřednostněny před dovozy, v první řadě kvůli většinou výrazně lepšímu zdravotnímu stavu.

Přírodní prostředí leguánů

Leguán zelený patří do čeledi leguánovitých (*Iguanidae*). V současnosti jsou uznávány dva poddruhy: *Iguana i. iguana* a *Iguana i. rhinolopha*. Jedná se o impozantní ještěry s výrazným hřebínkem z dlouhých trnů na hřbetě a s velkým krčním lalokem. Oba tyto znaky jsou výraznější u samců. Většina jedinců je zbarvena v různých odstínech zelené a šedohnědé barvy, poslední dobou se stále častěji chovají i jedinci zbarvení do oranžova. Leguán zelený obývá Střední a Jižní Ameriku. Žije zde převážně na stromech poblíž vodních toků. Zatím nepatří mezi ohrožené druhy, i když jsou divoké populace stále více decimovány lovem pro maso a mizejícími biotopy. Mláďata jsou všežravá, dospělci jsou téměř výhradními býložravci. Samice kladou jednou ročně snůšky obsahující 20–40 vajec, která se inkubují při 28–32 °C po dobu 65–112 dnů. Mláďata jsou po vyhlínutí zhruba 20 cm dlouhá a sytě zeleně zbarvená. Leguáni dosahují pohlavní dospělosti asi ve třech letech.

Chovatelské zásady

Mláďata leguánů jsou atraktivní svým výrazným zbarvením, někteří jedinci se nechají poměrně rychle ochočit. Mnoho budoucích majitelů si ale často neuvědomuje, jaké nároky na chov tato zvířata kladou (tepelné, světelné a nároky na vhodnou a pestrou stravu) a hlavně jaké velikosti mohou leguáni zelení dosáhnout v dospělosti. Adultní samec leguána zeleného dorůstá totiž celkové délky až 180 cm. Někteří jedinci jsou velice plaší nebo agresivní a mohou chovatele šlehnutím silného ocasu nepříjemně poranit. To samozřejmě znamená, že ubikace pro takovéto zvíře musí nejen odpovídat jeho velikosti, ale také jeho nárokům na určitý pohyb. Rozhodně se nedoporučuje chovat leguány volně v bytě.

Terárium pro dospělého leguána musí být minimálně 230 x 80 x 180 cm velké (šířka x hloubka x výška). Pro každého dalšího leguána připočítáme 1/3 celkového prostoru navíc. Juvenilní a subadultní jedince umístíme do menších terárií odpovídajících jejich velikosti. Samotné terárium by mělo být vybaveno co nehygieničtěji. Existuje celá řada terarijních substrátů vhodných pro tropická terária. Tyto substráty vyhovují sice z estetického hlediska, ale údržba hygieny je zvláště v teráriích pro velké leguány obtížná. Zde se doporučuje podlahu

Dospělý leguán v přírodě (Ekvádor)

nádrže obložit lehce omyvatelnými kachličkami nebo linoleem a ponechat ji zcela bez substrátu. Protože leguáni tráví většinu života v korunách stromů, musí být terárium vybaveno silnými větvemi, které jim umožňují aktivně šplhat až ke stropu terária. Také prostorná vodní nádrž by měla být dobře omyvatelná a měla by mít funkční výpusť. V létě lze chovat dospělé leguány i ve venkovních voliérách, noční teploty ovšem nesmí klesnout pod 20 °C.

Dospělí leguáni jsou značně teritoriální, proto nelze chovat dva samce v jedné nádrži. Samci jsou mezi sebou nesnášenliví a při teritoriálních soubojích může dojít k nebezpečnému poranění soupeřů. V mnoha případech stresovaný, slabší jedinec odmítá delší dobu přijímat potravu a posléze ztrácí fyzickou kondici. Takováto nesnášenlivost se může projevat již v poměrně raném věku. Ideálně proto chováme leguány jednotlivě, v párech, nebo dvě samice s jedním samcem.

Uvnitř terária nesmí chybět zvláště u mláďat a dospívajících jedinců zářivka nebo jiná výbojka, jejíž světlo obsahuje ultrafialové spektrum UVB. Bez tohoto záření není zvíře schopno syntetizovat vitamín D₃, který je důležitou součástí vápníkového metabolismu těchto plazů.

Vedle vhodného světelného režimu musíme ještěřům také poskytnout příhodné místo na vyhřívání. Instalujeme lampu (40–75 W, podle velikosti terária) umístěnou nejlépe přímo nad tlustou větví, která umožňuje leguánovi zaujmout ideální místo na odpočinek a termoregulaci. Pod žárovkou by se

měla teplota pohybovat kolem 35 °C. Tento zdroj tepla musí být ovšem umístěn v dostatečné výšce od větve, na které se leguán vyhřívá, aby nedošlo u ještěra k popálení hřbetu. Teplota vzduchu v teráriu by měla být v rozmezí 25–28 °C, s nočním poklesem na 20–22 °C. Nejsme-li schopni tyto podmínky docílit osvětlením, je možné zabudovat do podlahy terária topný kabel či topnou desku.

Čím krmit leguána

Složení stravy pro leguány zelené je založeno na velkém množství vlákniny v poměrně vysokém obsahu a balancovaném poměru vápníku a fosforu (minimálně v poměru 2:1, lépe 4:1). Hlavními zdroji energie pro herbivorní druhy plazů jsou uhlohydráty (75 %), bílkoviny (20 %), tuky (5 %). Diety by měly obsahovat určitý podíl lehce stravitelných cukrů (ovoce), tuků (olejnaté rostliny) a nízký obsah oxalátů (například ve špenátu či petrželi) a fosforu (obsažen například v banánech). Zvláště velké množství oxalátů ve stravě hraje důležitou roli při vzniku metabolického

Otoky čelisti, dospělý samec leguána (osteomyelitida)

onemocnění kostí u rostoucích, juvenilních leguánů. Oxaláty se váží s vápníkem v potravě a zabraňují tak jeho absorpci. Dochází tak k deficitu vápníku v potravě i při jeho suplementaci. Také goitrogenní látky (thiocyanáty) způsobující podfunkci štítné žlázy jsou obsaženy v mnoha rostlinách (například brokolice, zelí či kapusta). Strava pro zelené leguány by měla obsahovat co nejméně bílkovin a tuků.

Jmenované požadavky ideálně splňují například pampelišky a jetel, vojtěška či kopřivy. Z běžně dostupných salátů se jeví nejvhodnější rukola a polníček. Doporučuje se i čínské zelí, pouze v malých dávkách i petržel, řeřicha, kapusta, či nať z mrkve. Běžně dostupné saláty (ledový salát, listový salát) jsou problematické kvůli nižšímu

Rentgen samice se zadržovanou snůškou

obsahu vlákniny a posunutému poměru vápníku a fosforu. Ze zeleniny je nejvíce vhodná strouhaná mrkev, rajská jablka, dýně a pouze v malém množství avokádo, brokolice a řepa.

Ovoce by mělo být ve složení potravy chápáno pouze jako doplněk (asi 25 % celkového obsahu stravy) pro velký obsah lehce stravitelných cukrů (jablka, banány, hroznové víno, jahody, mango, broskve a meruňky atd.). Málo vhodné jsou citrusy.

Ideálně podáváme potravu ve formě nahrubo nasekané směsi různých složek s příměsí minerálních látek a vitamínů. Většinu komerčně nabízených granulovaných diet pro leguány lze považovat za méně vhodné. Také by herbivorním druhům, jakými jsou dospělí leguáni zelení, neměly být nabízeny živočišné bílkoviny ve formě masa nebo krmiva pro psy a kočky, byť je většina leguánů ochotně přijímá. Zde existuje reálné riziko vzniku dny. Totéž platí pro zkrmování mléčných produktů a dokonce pečiva máčeného v mléce.

Zcela nezbytná je suplementace minerálních látek a vitamínů, hlavně vápníku, a to nejvíce u juvenilních a subadultních jedinců. Paušálně lze doporučit pro leguány stravu, která obsahuje zhruba 1,5–2 % vápníku (suchá masa) v poměru vápníku a fosforu 4:2.

Jako samostatný suplement vápníku se osvědčil u herbivorních želv chovaných ve venkovních výbězích drcený krmný vá-

penec. Obsahuje asi 40 % vápníku a neobsahuje fosfor. Jako alternativa můžou sloužit drcené skořápky či mletá sépiová kost.

Při neschopnosti metabolizace vápníku kvůli chybějícímu vitamínu D3 a nevhodnému světelnému režimu nebo častěji při absolutním deficitu vápníku v potravě dochází k postupnému odvápnění kostry a k jejím deformacím. Běžně se tomuto onemocnění u mláďat říká rachitida, výstižnější je odborný název „metabolické onemocnění kostry“. Postižená zvířata vykazují při pokročilých deficitech vápníku typický třes prstů („hra na piano“), deformity dlouhých kostí včetně patologických zlomenin (zvláště mladí rostoucí jedinci), pokrivení a zlomenin páteře, či otoky a měknutí čelistí (dospělí leguáni). Leguáni potom často umírají na selhávání různých orgánů, hlavně ledvin.

Při dobře vyvážené stravě lze považovat doplňování dalších vitamínů (B-vitamíny, vitamín K) či jiných látek (například železa, biotinu či různých aminokyselin) u leguánů za nadbytečné. Komerčně vyráběné doplňkové preparáty tyto látky ovšem často beztak obsahují.

Nejčastější onemocnění

Mezi časté choroby leguánů zelených patří právě problémy vyplývající z chybné výživy (metabolické onemocnění kostí, dna).

U dospělých samic se nejčastěji setkáváme s poruchami souvisejícími s reprodukcí. Běžně jsou na naší klinice prezentovány samice kvůli zadržování snůšky nebo kvůli onemocnění souvisejícímu s dysfunkcí a extrémním zvětšením vaječnicků (preovulační folikulární stáze). Diagnóza je stanovena většinou pomocí rentgenového a ultrasonografického vyšetření. Terapie

Externí fixace zlomeniny ramenní kosti

Pacient na hospitalizaci, infuzní terapie

spočívá v případech zadržování snůšky buď v provokaci kladení pomocí oxytocinu nebo častěji v chirurgické intervenci. Kastrace je také terapií volby při folikulární stázi. Mezi běžná infekční onemocnění leguánů zelených patří bakteriální a plísňové infekce kůže (častěji u mláďat), systémové bakteriální infekce a abscesy, které nacházíme zvláště u dospělců v oblasti čelistí. Záněty dýchacích cest jsou u leguánů na rozdíl od jiných plazů vzácnější. Parazitární infekce hrají menší roli než u jiných plazů, určitý význam mají infekce roupy a amébami.

Poranění související s pády z výšky vede někdy ke zlomeninám končetin. Tyto fraktury vyžadují z pravidla chirurgickou stabilizaci (osteosyntézu).

Některé choroby leguánů nejsou zatím zcela objasněny, byť se s nimi setkáváme velice často. Jedním příkladem jsou choroby ledvin (nefropatie), u kterých nelze často odhalit primární příčinu. Diagnóza se stanovuje pomocí ultrasonografického vyšetření, vyšetřením krve a upřesnit se dá pomocí biopsie odebrané z ledviny. Bioptický vzorek odebíráme většinou při miniinvazivním endoskopickém vyšetření dutiny tělní. Léčba je zdlouhavá a obtížná, někdy nemožná.

S nádorovým onemocněním se u leguánů setkáváme jen vzácně.

Doporučení na závěr

Před nákupem leguána doporučuji konzultovat zkušeného chovatele a pořídit si odbornou literaturu. Leguán není domácí mazlíček jako je kočka nebo morče! Musíme pochopit jeho nároky na stravu a klima a přizpůsobit jim podmínky v terárii.

MVDr. Jan Hnízdo
Animal Clinic Praha 6
www.animalclinic.cz
www.exopetvet.cz